

Ибирайым кызы Айжан

ИНФОРМАТИКА ПРЕДМЕТНИН МАЗМУНУН МОДЕРНИЗАЦИЯЛООНУН ШАРТТАРЫ

Ибирайым кызы Айжан

УСЛОВИЯ МОДЕРНИЗАЦИИ СОДЕРЖАНИЯ ПРЕДМЕТА ИНФОРМАТИКИ

Ibraiyim kyuzy Aijan

TERMS OF MODERNIZATION CONTENT OF THE SUBJECT INFORMATICS

УДК: 371.3: 681.142

Макалада кыргызстандын азыркы шартында билим берүү системасынын жаңылануу иштери кандай жүзөгө ашырылып жаткандыгы жана жаңылоонун бир баскычынан экинчи бир баскычына өтүүдөгү шарттар белгиленген. Информатика предмети боюнча түзүлгөн стандартта ал шарттар кантип ишке ашырылаары жазылган. Андай шарттар болуп жеке инсанга багытталган билим берүү, же инсанды анын жеке өзгөчөлүктөрүн, кызыкчылыктарын жана мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен окутуу, натыйжага багыттап билим берүү жана окуучунун алган билиминин өлчөнүп баалана тургандай болушу керектиги болду. Себеби, стандарттагы белгиленген минималдык талаптардын аткарылып, же тескерисинче аткарылбай жатышы аныкталууга тийиш экендиги айтылат.

Негизги сөздөр: мамлекеттик стандарт, предметтик стандарт, сапат, окуу предмет, мазмун, жаңылоо, шарттар.

В статье рассматриваются проблемы нынешних условий модернизации содержания предмета Информатики и проблемы реализации педагогических условий в системе перехода. Отмечены пути реализации этих условий в новом предметном стандарте. Такие условия были предложены как лично-ориентированное обучение, обучение предмету с учетом способностей и особенностей каждого учащегося и оценивание с измерением знаний с целью определения выполнения минимальных требований стандарта.

Ключевые слова: государственный стандарт, предметный стандарт, качество, учебный предмет, содержание, модернизация, условия.

The article deals with the problems of the current conditions of the modernization of the content of the subject Informatics and problems of implementation of pedagogical conditions in the transition system. And also marked the realization of these conditions in the new standard, the Subject. Such conditions were a student-centered learning, learning object based on abilities and characteristics of each of pupils and evaluation of the measurement of knowledge. Since in order to determine the minimum requirements of the standard.

Key words: national standard, objective standard of quality, a subject, content, modernization, provided.

Кыргызстандын азыркы шартында билим берүү системасын жаңылоо иштери кандай жүзөгө ашырылууда?

Кыргызстан мамлекеттик көз каранды эместикке жетишкенден кийин билим берүү тармагындагы жаңылануу процесси экинчи жаңы багытка бет алды. Анын башкы мааниси, мурдагы ийкеми азыраак,

репродуктивдүү билим берүүгө көбүрөөк басым жасаган, консервативдүү социалдык структурадан, жаңылануунун жана инсандын, коомдун өнүгүшүн алдыга сүрөй турган структурага айландыруу максаты коюлду.

Ошол себептүү Кыргыз Республикасында жалпы билим берүүдө (билим берүүнүн башка да баскычтарында) билим берүүнүн мазмунун жаңылоо зарылчылыгы келип чыкты.

Билим берүүнүн мазмунун жаңылоодо мамлекеттин келечектеги өнүгүшү жана билим берүүнүн багыты аныкталып, алардын илимий изилдөөлөр менен тастыкталышы негизги аспектилердин бири болуп эсептелет.

Ошол себептүү 2009-2011-жылдар аралыгында Кыргыз билим берүү академиясы тарабынан «Маданияттык-компетенттик мамиленин негизинде билим берүүнүн мазмунун, окуу китептерин жана окутуунун технологиясын жаңылоо» деп аталган илим-изилдөө темасы изилденди. Ал эми 2012-2014-жылдар аралыгында «Билим берүүнүн мазмунун оптималдаштыруу жана баалоо» маселелерине арналган изилдөө иштери жүргүзүлүп, 2015-2017-жылдарга «Кыргыз Республикасынын билим берүүнү өнүктүрүү стратегиясына ылайык билим берүүнүн мамлекеттик стандартынын 2014-жылдагы жаңы вариантынын негизинде илимий окуу-методикалык комплексин өркүндөтүү» аттуу тема белгиленип, учурда бул тема изилдөө уланып жатат [1; 4; 5]. Мындай изилдөө иштер Кыргызстандын билим берүү системасынын багытын, өнүгүү тенденциясын белгилеп, өнүгүүнүн кийинки этабын аныктап турган алгылыктуу иштер жүргүзүлдү.

Мындай изилдөөлөр компетенттик мамилеге негизделген билим берүүнүн мазмунунун түзүлүшүнө алып келди.

Жалпы билим берүүнүн мазмунун түзүүдө сапат идеясы жаңылануу процессинин өзөктүк идеясы болуп калды. Сапаттык идеяга басым жасалган бир катар олуттуу мамлекеттик чечимдер кабыл алынды. Алардын ичинен, маанилүүсү катары 2020-жылга чейин Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүүнүн Концепциясын (КР Өкмөтүнүн 23.04.2012-ж. №201 Токтому), 2012-2020-жылдарга Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүүнүн Стратегиясын (КР Өкмөтүнүн 23.04.2012-ж. №201 Токтому), Жаштарды тарбиялоонун Концепциясын (2014-жылы КР ББИМ тарабынан

бекитилген), мамлекеттик билим берүү стандартын (21.07.2014-ж. №403 КР Өкмөтүнүн Токтому) ж.у.с. документтерди алсак болот.

Бул документтердин негизинде Кыргыз билим берүү академиясы тарабынан жалпы билим берүүчү мектептер үчүн Базистик окуу планы иштелип чыгып (Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүүчү уюму үчүн Базистик окуу пландарынын долбоорлорун бекитүү жөнүндө №1246/1. 2015-жылдын 8-октябрындагы министрликтин буйругу менен), коомчулуктун талкуусунан кийин, атайын жумушчу топтор тарабынан предметтер боюнча жаңы стандарттар (2014-жылдагы мамлекеттик билим берүү стандартынын жаңы вариантынын негизинде) түзүлүп, алар (Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүүчү уюмдарынын 5-9-класстары үчүн «Математикалык», «Табигый илимий», «Технологиялык», «Социалдык», «Ден соолук маданияты» жана «Искусство» билим берүү чөйрөлөрүнүн жаңы муундагы сабактарынын стандарттары жөнүндө №1247/1. 2015-жылдын 8-октябрындагы Буйруктун негизинде) КР Билим берүү жана илим министрлигинин Коллегиясынан бекитилди.

Билим берүүдөгү стандарттарды жаңылоо, ишке ашыруудагы каржылоо булактарын табуу, бир канча өзгөртүүлөрдү киргизүү менен гана чектелбейт. Билим берүүдө жаңылануу дегенде, бизге негизинен мектептеги окуу күнү жана сааттардын саны, материалдык кээ бир мүмкүнчүлүктөрү, класстардын чоңойтулушу, компьютердик билим берүү, мектепке таянган жетекчилик (School based management), өлчөө жана баалоо системасынын жакшыртылышы, компетенцияларынын кеңейтилиши, билим берүүнүн натыйжасынын сапатына басым жасалышы сыяктуу аракеттер ойго келет.

Бир баскычтан экинчи бир баскычка өтүүдө кандай шарттар белгиленди?

Жеке инсанга багытталган билим берүү, же инсанды, анын жеке өзгөчөлүктөрүн, кызыкчылыктарын жана мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен окутуу – азыркы билим берүүнү сапаттык жактан жаңылоонун башкы шарттарынын бири болуп калды. Биздин оюбузча ал төмөндөгүдөй талаптарды чагылдырат:

- билим берүүнүн негизги баалуулугу, инсандын оригиналдуулугу, өзүнчөлүгү жана кайталангыс уникалдуулугу боюнча жеке индивидуум катары калыптанып жаралышын кабыл алуу, таануу;

- дифференцирленген, ар түрдүү деңгээлдеги окутууну ишке ашырууга керектүү билим берүүнүн альтернативдүү формаларынын болушу;

- ар бир окуучуга, анын жеке өзгөчөлүктөрүнүн, турмуштук баалуулуктарынын, умтулууларынын негизинде өзүнүн өнүгүү жолун тандап алуу укугунун берилиши. Мындай талаптар өз кезегинде сапатка жетүүнүн шарттарын аныктады.

Ал – компетенттик мамиленин негизинде билим берүү, инсанга багытталган билим берүү, же инсанды, анын жеке өзгөчөлүктөрүн, кызыкчылыктарын

жана мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен окутуу, натыйжага багытталган билим берүү – азыркы билим берүүнү сапаттык жактан жаңылоонун башкы шарттарынын бири катары эсептелди.

Натыйжага багытталган билим берүүнүн түпкү мааниси – окуучуга бериле турган билим практикада колдонууга ээ болууга тийиш.

Учурдагы билим берүүнүн жаңы муундагы стандарттарын түзүүдө да сапатты камсыз кылуунун бирден-бир шарты болуп билим берүүнүн натыйжасына басым коюу саналды. Ал окуучунун жеке инсандык жетишкендиктерин баалоодо багыт көрсөтөт жана окуучунун ишмердүүлүк ыкмаларын акыл эстүү колдоно билүүсүнө негиз боло алат.

Инсандын жеке өзгөчөлүктөрүн, анын мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен жана натыйжага багыттап окутуу менен окутуу – өз кезегинде окуучунун алган билиминин өлчөнүп баалана тургандай болушу керектигин да шарттайт. Себеби, стандарттагы белгиленген минималдык талаптардын аткарылып, же тескерисинче аткарылбай жатышы аныкталууга тийиш.

Информатика предмети боюнча түзүлгөн стандартта мындай шарттар ишке ашырылабы?

Айталык, Информатика предмети Базалык окуу планда «Технология» билим берүү тарамында орун алган.

Табигый билимдер, маалымат технологиялары, ишкердик, гуманитардык жана техникалык илимдер тармагындагы билимдерди синтездеген «Технология» аттуу билим берүү тармагы адамдын иш-аракетинин түрдүү багыттарында колдонулушун аныктайт жана жалпы билим берүүнүн прагматикалык багытын камсыздайт. Билим берүүнүн бул тармагында окуучулардын чыгармачыл багытта өнүгүүсүнө көмөктөш болгон өз алдынча аткара турган долбоордук жана изилдөө иш-аракеттери негизги ролду ойнойт.

Ал эми билим берүүнүн натыйжасына келе турган болсок, билим берүүнүн натыйжасынын билим берүү тармагынын ар кандай субъектилери (окуучулар, педагогдор, ата-энелер, жумуш бергендер, коом) тарабынан күтүлгөн натыйжаларга же коюлган максат, милдеттерге ылайык келүү даражасы билим берүүнүн сапатын аныктайт.

Информатика предметинин *натыйжасы* (билим берүүчүлүк) – бул инсандык, жарандык жана кесиптик жактан өзүн-өзү аныктоону ишке ашыруу үчүн жетиштүү болгон индивидуалдык компетенттүүлүктөрдүн жыйындысы.

Информатика предметин окуу предмети катары да, окутуунун каражаты да окуу предметтер аралык байланыштар менен окутуу өзгөчөлүгү бар. Информатика сабагында өздөштүрүлгөн билимдер жана иш-аракеттер (ИКТ каражаттарын колдонуу менен бирге) окуучулар тарабынан башка предметтерди окуп-үйрөнүүдө да, башка турмуштук кырдаалдарда да колдонулууда. Мындай билимдер инсандын калыптануусунда маанилүү роль ойноодо.

Мектепте информатика предмети окутула баштаган күндөн тартып, билим берүү натыйжаларын калыптандыруу тажрыйбасы топтолуп келген. Муну азыркы күндө билим берүүнүн заманбап натыйжалары деп аташат.

Информатика сабагын окуунун негизги предметтик натыйжалары «Информация жана информациялык процесстер», «Компьютер», «Алгоритм жана программалоо», «Информациялык-коммуникациялык технологиялар» аттуу мазмундук багыттарда чагылдырылган.

ИКТ каражаттары окуу процессин индивидуалдаштырууга, анын таасирдүүлүгү менен натыйжалуулугун жогорулатууга шарт түзөт. Дал ушул “Информатика” курсунда окуучулар маалымат технологияларынын теориялык негиздери менен таанышып, ИКТ каражаттарын колдонуунун практикалык билимине ээ болушат. Бүгүнкү күндө ИКТ каражаттары башка предметтерди өздөштүрүүдө да, күнүмдүк турмушта да кеңири колдонулууда.

Окуучунун негизги жалпы билим берүү программасын өздөштүрүүдөн күтүлгөн натыйжалар алардын билим берүү процессиндеги жетишкендиктеринин уюштурулуш позициясынан да, бул натыйжаларга жетишкендиктерди баалоо позициясынан да инсандык, метапредметтик жана предметтик натыйжалар боюнча жалпы түшүнүктү тактайт жана конкреттештирет. Күтүлгөн натыйжалар окуу программасынын ар бир бөлүмү үчүн түзүлгөн.

Таяныч окуу материалы боюнча окуу иш-аракеттеринин системасын мүнөздөөчү натыйжалар «Бүтүрүүчү.....үйрөнөт» бөлүмүнө жайгаштырылган. Булар таяныч окуу материалынын бүтүрүүчүдөн күтүлгөн өздөштүрүү деңгээлин көрсөтүп турат. Бул натыйжаларга окуучулардын көбү жетише алат жана негизги деңгээлдеги тапшырмалар

катары (аткаруучулук компетенттүүлүгү) же болбосо жогорку деңгээлдеги тапшырмалар (жакынкы өнүгүү зонасы) катары жыйынтыктоочу баага кошулат.

Демек, эгемендүү өлкө болгондон тартып Кыргызстандагы билим берүү системасын заманбап тенденциялардын негизинде модернизациялоо, билим берүүнүн сапатын жолго коюу, предметтин мазмунун модернизациялоонун шарттарын аныктап туруу – жалпы эле билим берүү системасынын сапатынын камсыздалышына өбөлгө болуп бермекчи.

Адабияттар:

1. Билим берүүнүн мазмунун оптималдаштыруу жана баалоо проблемалары. 2012-2014-жж. карата Кыргыз билим берүү академиясынын НИР тарабынан бекитилген илимий отчетторго анализ. – Б., 2014.
2. Закон КР «Об образовании». // <http://www.toktom.kg> от 30 апреля 2003 г. №92. – С. 5.
3. Концепции обновления предметного образования в школах Кыргызской Республики. – Б., 1995. – 45 с.
4. Кыргыз Республикасынын билим берүүнү өнүктүрүү стратегиясына ылайык билим берүүнүн мамлекеттик стандартынын 2014-жылдагы жаңы вариантынын негизинде илимий окуу-методикалык комплексин өркүндөтүү. 2015-2017-жж. карата Кыргыз билим берүү академиясынын НИР тарабынан бекитилген илимий отчетторго анализ. – Б., 2015.
5. Маданияттык-компетенттик мамиленин негизинде мектепте табигый-математикалык билим берүүнүн мазмунун жана аны реализациялоонун технологиясын модернизациялоо. КББАнын 2009-2011- жылдардагы НИР темасы боюнча отчетторго анализ. – Б., – 185 б.
6. Программа Правительства по реализации Национальной стратегии устойчивого развития КР на период 2013-2017 годы. – Б., 2012.
7. Предметный стандарт по предмету Информатика. – Б., 2015. 45 с.

Рецензент: к.п.н. Кайдиева Н.К.